

Zelfrijdende auto moet zélf aansprakelijk worden

Maak van de 'intelligent agent' een rechtspersoon met zelfstandige rechten en plichten

Anton Ekker en Tom Ikink

Stel: in het jaar 2037 koopt u een zelfrijdende auto. Tijdens een nachtelijke rit belandt u in een hevige storm. Precies tijdens een blikseminslag waait er een vuilniszak over de weg. Uw auto neemt razendsnel het besluit om uit te wijken. Een frontale botsing volgt. Hoewel u zelf ongedeerd blijft, is de materiële schade aanzienlijk.

Wie is nu aansprakelijk? Was de bestuurder een mens geweest, dan was het antwoord eenvoudig. Ruwweg zijn er dan twee mogelijkheden. Maakt de bestuurder een fout, dan is hij aansprakelijk. Is de schade het gevolg van een technische tekortkoming van de auto, dan is de fabrikant de klos.

Wanneer de fout wordt gemaakt door een autonoom handelend intelligent systeem, ook wel een 'intelligent agent' genoemd, voldoen deze uitgangspunten niet meer. Waarom zou de gebruiker aansprakelijk moeten zijn? Het handelen van de intelligent agent valt hem niet aan te rekenen. Het vertrouwen in kunstmatige intelligentie wordt daarmee danig op de proef gesteld. De volgende keer stuurt u liever zelf.

Als we de ontwikkeling van kunstmatige intelligentie willen stimuleren, dan is aansprakelijkheid van de fabrikant van de intelligent agent ook onwenselijk. De fabrikant heeft evenmin controle over autonome beslissingen van intelligent agents. Fouten zijn voor hem niet voorzienbaar en ook moeilijk te voorkomen.

Een essentieel kenmerk van intelligente systemen is immers juist dat zij zichzelf verbeteren door te leren van hun fouten.

Nog belangrijker is dat aansprakelijkheid van de fabrikant de innovatie remt. Als dank voor het leveren van een bijdrage aan verkeersveiligheid, efficiënter brandstofgebruik en minder files zou de fabrikant worden geconfronteerd met een enorm aansprakelijkheidsrisico. Dat kan niet de bedoeling zijn.

In de toekomst is er uiteindelijk maar één oplossing: de intelligent agent moet zelf aansprakelijk kunnen worden gesteld. Daarvoor is nodig dat hij wordt aangemerkt als een 'rechtspersoon'. Net als de stichting, de vereniging en de vennootschap krijgt hij een zelfstandige juridische status als drager van rechten en plichten. De intelligent agent kan zich nu verzekeren. Aangezien hij vele malen betrouwbaarder is dan een mens, zijn de kosten daarvan te verwaarlozen.

Dit klinkt natuurlijk nogal futuristisch. Totdat het zover is, vormen vragen over aansprakelijkheid wel een barrière voor het op grote schaal toepassen van kunstmatige intelligentie.

Een goed voorbeeld is de zorg. De aansprakelijkheid voor fouten is daar geregeld via de behandelingsovereenkomst die tot stand komt tussen de

patiënt en de arts of zorginstelling. Het is zorginstellingen en artsen wettelijk niet toegestaan om hun aansprakelijkheid te beperken of uit te sluiten. Als een arts gebruikmaakt van een intelligent systeem, bijvoorbeeld bij het stellen van een diagnose of bij het uitvoeren van een operatie, is hij dus altijd aansprakelijk voor mogelijke schade.

Anders dan bij zelfrijdende auto's zullen intelligent agents in de zorg voorlopig nog geen volledig autonome beslissingen nemen. Bovendien zijn artsen nu ook al aansprakelijk voor fouten van bijvoorbeeld verpleegkundig personeel dat onder hun verantwoordelijkheid werkt. In die zin lijkt er dus weinig nieuws onder de zon.

Anderzijds komt het nu al voor dat zorginstellingen de aansprakelijkheid voor medische hulpmiddelen, zoals operatierobots, contractueel volledig doorschuiven naar de fabrikant. Zij zijn zich wel degelijk bewust van de risico's en voelen zich daar ongemakkelijk bij.

Kortom: het vraagstuk van de aansprakelijkheid voor intelligent agents verdient aandacht. Hier ligt een belangrijke taak voor de wetgever. Hij dient te voorkomen dat alle risico's via de productaansprakelijkheid bij de fabrikant worden neergelegd. Zo kan de innovatie, die zo belangrijk is voor Nederland, worden beschermd.

Anton Ekker is advocaat bij Heide-manBoot Advocaten te Amsterdam, Tom Ikink is adviseur risicobeheer te Veenendaal.

Aansprakelijkheid bij fabrikant leggen niet gewenst, omdat hierdoor innovatie geremd wordt

